

ПРАКТИЧНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

УДК 581.9

Михайло ГОЛУБЕЦЬ

ГЕОБОТАНІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ — ОСНОВА РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

На основі карти відновленого рослинного покриву і врахування усіх типів рослинності проведено геоботанічне районування території регіону. Виділено геоботанічні округи дубово-букових і дубових (з дуба скельного) Передкарпатських і Закарпатських лісів, букових лісів, смерекових гірськокарпатських лісів та субальпійських і альпійських сланких чагарників і полонин. Подана геоботанічна характеристика виділених підокругів та районів.

Районування Українських Карпат має тривалу історію. За флористичними ознаками його здійснили в середині позаминулого століття Ф. Гербіх (Herbich, 1861, 1865)*, а на початку минулого століття — Ф. Паке (Pach, 1908) і Г. Запалович (Zapałowicz, 1909). Пізніше схеми флористичних районувань цієї території склали К. Домін (Domin, 1921) і Р. Шоу (Soy, 1933). Згодом М. Котов і В. Чопик [10] поділили Українські Карпати на вісім флористичних районів: Чорногора, Гуцульські Альпи, Свидовецькі гори, Горгани, Чивчинські гори, Бескиди й низькогірні полонини, Прикарпаття та Вулканічні Карпати (рис. 1а). У цьому ж 1960 р. С. Харкевич і В. Чопик [14] запропонували ботаніко-географічне районування цієї території, зменшивши кількість районів до семи внаслідок об'єднання в одному районі Чорногори і Свидовецьких гір (рис. 1б). Через три роки Г. Козій [9] деталізує схему районування попередніх авторів і виділяє додатково ще п'ять ботаніко-географічних районів (рис. 1в): район Східних Бескидів і низькогірних полонин поділяє на три райони: Верхньо-Дністерські Бескиди, Низькогірні полонини і Полонина Красна, окремими районами називає Чорногору і Свидовецькі гори, додатково описує Західнобуковинський район і Притиську низовину.

Показово, що в згаданих ботаніко-географічних районуваннях не знайшла відображення висотна поясність рослинного покриву, а сам роз-

* Тут і далі вказані джерела можна знайти в бібліографіях до монографії М. А. Голубця „Ельники Украинских Карпат” [5] і К. А. Малиновського „Рослинність високогір'я Українських Карпат” [11].

поділ території на райони автори виконували схематично з приблизною орієнтацією на орографічні межі.

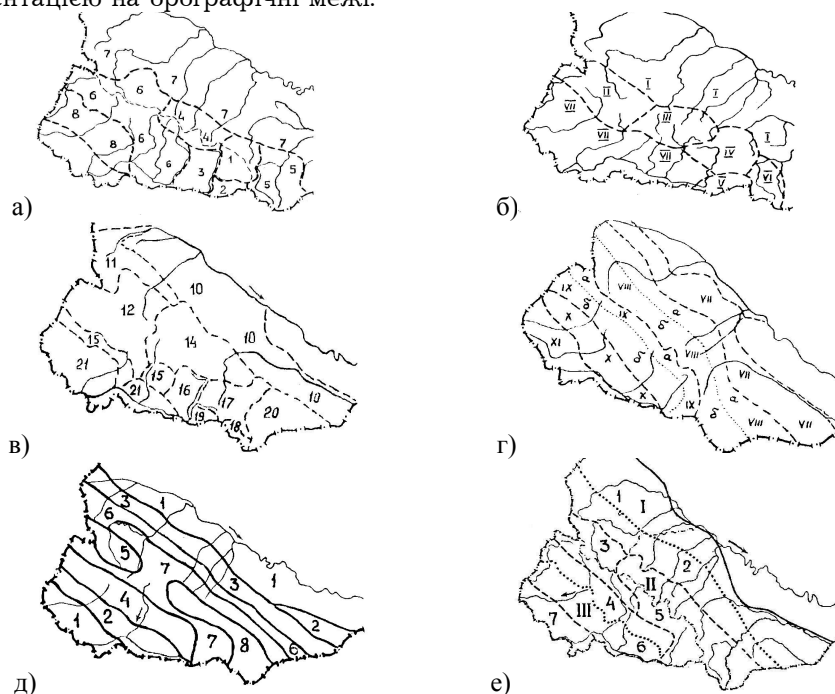

Рис. 1. Схеми районувань Українських Карпат:

а — флористичного [10]: 1 — Черногора, 2 — Гуцульські (Мармароські) Альпи, 3 — Свидовецькі гори (Близиця), 4 — Горгани, 5 — Чивчинські гори, 6 — Бескиди і низькі полонини, 7 — Прикарпаття, 8 — Вулканічні Карпати;

б — ботаніко-географічного [14]: I — Прикарпаття, II — Східні Бескиди і низькогірні полонини, III — Горгани, IV — Черногора і Свидовець, V — Гуцульські (Мармароські) Альпи, VI — Чивчинські гори, VII — Вулканічні Карпати;

в — ботаніко-географічного [19]: 10 — Прикарпаття, 11—12 — Східні Бескиди і низькогірні полонини, 13 — Вулканічні Карпати, 14 — Горгани, 15 — полонина Красна, 16 — Свидовецькі гори, 17 — Черногора, 18 — Чивчинські гори, 19 — Мармароський кристалічний масив, 20 — Західнобуковинський масив, 21 — Притиська низовина;

г — лісорослинного [7]: VII — Прикарпаття, VIII — Східні Карпати з підрайонами мішаних (а) і хвойних (б) лісів, IX — Закарпатські гірські ліси з підрайонами хвойних (а) і букових (б) лісів, X — Закарпатське передгір'я, XI — Закарпатська низовина;

д — геоботаніко-лісвіничного [12]: 1 — рівнинні дубові ліси Закарпаття й Придністров'я, 2 — передгірські дубово-букові ліси Закарпатської і Чернівецької областей, 3 — дубово-буково-ялицеві передгірські ліси, 4 — букові гірські ліси, 5 — буково-смерекові гірські ліси, 6 — буково-ялицеві гірські ліси Закарпаття і Прикарпаття, 7 — буково-ялицево-смерекові гірські ліси, 8 — смерекові високогірні ліси;

е — лісгосподарського [2]: I — Прикарпатський, II — Гірськокарпатський, III — Закарпатських рівнин і передгір'їв округи; райони: 1 — Прикарпатський, 2 — Зовнішніх Карпат, 3 — Стрийсько-міжгірської Верховини, 4 — Полонин-

ських Карпат, 5 — Високогірний, 6 — Вулканічних Карпат та міжгірних улоговин, 7 — Закарпатської низовини.

Проте, ще понад 100 років до опублікування згаданих праць В. Поль (Pol, 1851) звертав увагу на чітко виражену поясність рослинного покриву Карпат і називав такі гірські країни, як Передгір'я, Нижня зона, Верхня зона, Країна криволісся та альп. Лише автори "Флори УРСР" (т. III, VIII) та Г. Білик, Є. Брадїс, Ф. Гринь і М. Косець (1954) для Закарпатської області виділяли ботаніко-географічні райони за ознаками висотної зональності рослинного покриву.

Критерії висотної поясності використані в геоботанічному районуванні І. Артемчука (1961), лісорослинному районуванні М. Горшеніна і С. Шевченка [7], І. Федця (1963) і П. Молоткова [12], хоча сам поділ території на райони характеризувався великою схематичністю (рис. 1, г, д). Слід відзначити, що в основу "геоботаніко-лісівничого" районування П. Молотков поклав ознаки первинного рослинного покриву і висотної зональності. Але, не маючи карти рослинності, він міг провести межі виділених синтаксонів лише приблизно, дуже умовно.

Згадані флористичні й ботаніко-географічні районування були цінні тим, що давали змогу хоча б узагальнено характеризувати територіальну приуроченість певних флористичних комплексів, порівнювати видове багатство гірських масивів чи певних геоморфологічних елементів території. Схеми лісорослинних районувань загострювали увагу на потребу враховувати висотну диференціацію рослинного покриву в горах і відображати не лише геоботанічну, а й лісгосподарську специфіку виділених територіальних одиниць.

До пошуку фундаментальних географічних основ для поділу території на відносно однорідні за рослинним покривом просторові одиниці та об'єктивного визначення їх меж спонукали схематичні карти геоморфологічного [15], ландшафтознавчого [4] і кліматичного [1] районувань. Перші два націлювали на виявлення загальних фізико-географічних причин просторового розмаїття рослинного покриву. Останнє наочно підкреслювало висотну зональність клімату, якій закономірно повинна відповідати висотна диференціація рослинного покриву.

Порівняльний аналіз згаданих районувань і геоботанічних районувань інших гірських масивів, особливо Кавказу, гір Середньої Азії, східної частини Західної Європи (Шифферс, 1953; Тумаджанов, 1963; Гребенциков, 1957 та ін.) привів нас до висновку, що передумовою науково обґрунтованого геоботанічного районування Українських Карпат мусить бути карта первинного рослинного покриву, без якої зобразити фактичне розміщення на території геоботанічних синтаксонів неможливо. У зв'язку з цим, на підставі узагальнення та генералізації матеріалів лісовпорядкування усіх без винятку гірських і передгірських лісництв Львівської, Івано-Франківської, Чернівецької та Закарпатської областей була складена карта сучасного лісового покриву в масштабі 1 : 300 000. Унаслідок вивчення пралісів, аналізу сучасного флористичного складу, структури і стану лісів, закономірностей їх поширення залежно від геоморфологічної будови, геологічної основи, рельєфу, кліматичних і ґрунтових умов, аналізу історичних архівних і статистичних матеріалів було виготовлено карту первинного (відновленого) лісового покриву.

На основі останньої була відтворена природна висотна зональність рослинності, складені картосхеми ареалів панівних деревних видів і зроблено перші спроби геоботанічного районування території (Голубець, Козий, Малиновський, Стойко, 1964), класифікації рослинності. Пізніше результати цих робіт були узагальнені М. Голубцем і К. Малиновським [6], а геоботанічне районування детально описане в монографії автора цих рядків [5]. Воно було повністю включене до загальної схеми "Геоботанічного районування України" [3].

Головні принципи районування були такі:

1) основою геоботанічного районування мусить бути карта первинного (корінного) рослинного покриву і карти висотної зональності клімату, ґрунтів і рослинності, оскільки лише вони об'єктивно відображають історію формування геоботанічних територіальних комплексів і взаємозалежність між біотою і середовищем її існування;

2) геоботанічне районування в горах має забезпечувати виділення відносно однорідних, просторово цілісних і неповторних фізико-географічних, геоботанічних і господарських комплексів, споріднених за характером виробничої діяльності;

3) межі геоботанічних районів мають бути тими природними рубежами, які розмежовують відмінні висотні комплекси рослинного покриву, зумовлені складною взаємодією висоти над рівнем моря, експозиції, положення в гірському масиві, особливостями геологічної і геоморфологічної будови, клімату й ґрунтів;

4) геоботанічне районування повинно базуватися на результатах повноцінного вивчення всієї мозаїки рослинного покриву (лісів, лук, боліт, полів) і бути рівноцінною основою для лукознавчих, лісознавчих, болотознавчих та інших районувань. У лісистих Українських Карпатах геоботанічне районування адекватне лісорослинному районуванню. Воно достеменно відображає територіальну специфіку типів умов місцезростань і типів лісу.

Територія Українських Карпат поділена на 4 геоботанічні округи і 18 геоботанічних районів (рис. 2). Притиська низовина з її дубовими з дуба звичайного лісами та остепненою лучною рослинністю зарахована до Паннонської підпровінції Понтійсько-Паннонської провінції (за Medwecka-Kornaś, 1959).

1. Округ дубово-букових і дубових (із дуба скельного) передгірських закарпатських лісів лежить вузькою смугою на південних схилах Вулканічного хребта і в Хустсько-Солотвинській улоговині на висотах від 150—200 до 600 м над р. м. Він займає близько 9,6% території Українських Карпат, знаходиться в теплій кліматичній зоні [1] зі сумою активних температур 2800—3000°C, періодом активної вегетації 172 дні та річною сумою опадів 800—900 мм. Його характерною особливістю було значне поширення мішаних лісів з дуба скельного і бука лісового з домішкою дуба звичайного, граба, клена польового, черешні, липи пухнастої, а в підліску — клокички пір'ястої, клена татарського, бирючини звичайної, кизилу звичайного, ліщини та ін. У трав'яному покриві — осока волосиста, перлівки одноквіткова і поникла, куничник очеретяний та ін. Дотепер лісистість зменшилася в 4—5 разів. На колись лісових площах ростуть сади, виноградники, сільськогосподарські культури, лучні трави.

В складі лісів різко зменшився відсоток дуба, на значних площах панують грабняки, бучняки, в культури введені горіхоплідні, їстівний каштан, звичайна та австрійська сосни, європейська модрина і навіть смерека.

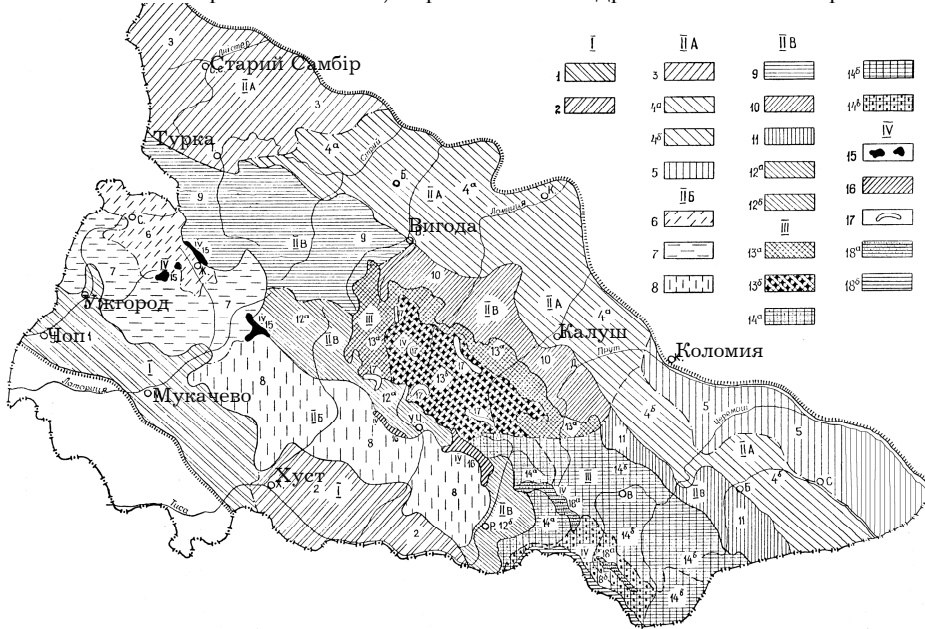

Рис. 2. Схематична карта геоботанічного районування Українських Карпат (1—18 — назви районів).

I — округ дубово-букових і дубових (із дуба скельного) передгірських закарпатських лісів: 1 — буково-дубових і дубово-букових передгірських лісів Вулканічного хребта, 2 — дубово-букових і буково-дубових лісів Хустсько-Солотвинської улоговини.

II — округ букових карпатських лісів: ПА — підокруг ялицево-букових і буково-ялицевих прикарпатських лісів, 3 — буково-ялицевих верхньодністровських лісів, 4 — ялицево-букових передгірських лісів з підрайонами 4^а — Передгірським і 4^б — Покутсько-Буковинським, 5 — дубово-букових лісів та остепненої лучної рослинності Прут-Серетського межиріччя; ПБ — підокруг букових закарпатських лісів, 6 — ялицево-букових верхньоужоцьких лісів, 7 — грабово-букових і букових дубриницько-свалівських лісів, 8 — букових лісів південного мегасхилу Полонинського хребта; ПВ — підокруг темнохвойно-букових приводільних лісів, 9 — смереково-ялицево-букових бескидських лісів, 10 — смереково-ялицево-букових і ялицево-смереково-букових пригірських лісів, 11 — смереково-ялицево-букових і смереково-буково-ялицевих покутсько-буковинських лісів; 12 — смереково-ялицево-букових, смереково-буково-ялицевих і смереково-букових закарпатських лісів з підрайонами 12^а — Міжгірським і 12^б — Рахівським.

III — округ смерекових гірськокарпатських лісів: 13 — смерекових горганських лісів з підрайонами 13^а — ялицево-смерекових горганських лісів і 13^б — смерекових вододільно-горганських лісів; 14 — смерекових черногірсько-мармароських лісів з підрайонами 14^а — буково-ялицево-смерекових верхньотиських лісів, 14^б — ялицево-буково-смерекових ворохтянсько-путильських лісів, 14^в — чистих смерекових чивчинсько-мармароських лісів.

IV — округ субальпійських та альпійських сланких чагарників і полонин: 15 — низькогірних полонин, 16 — щільнодернинних лук, ялівцевих і душекєєвих заростей з фрагментами альпійської рослинності середньогірського Полонинського хребта, 17 — мохово-лишайникових пустощів, кам'яних розщелин і гірськососнин Горган, 18 — сланких гірськососнин у поєднанні з душекєєвниками, рододендронниками,

субальпійськими та альпійськими луками чорногірсько-мармароського високогір'я з підрайонами 18^а — Чорногірсько-Гринявським і 18^б — Чивчинсько-Мармароським.

Округ поділяється на два райони: *буково-дубових і дубово-букових передгірських лісів Вулканічного хребта* — тепліший і сухіший, з більшим покриттям дуба скельного, краще розвиненим лісостеповим елементом флори і широким культивуванням виноградників, та *дубово-букових і буково-дубових лісів Хустсько-Солотвинської улоговини* — холодніший і вологіший, з меншим покриттям дуба скельного і добре розвиненим у сучасному покриві садівництвом.

2. Округ букових лісів займає 72% території Українських Карпат і є найскладнішим за екологічними й геоботанічними показниками. Його межі збігаються з межами букового поясу й облямовують гірські схили між висотами 300 і 1450 м над р. м. Він складається з трьох підокругів.

Підокруг ялицево-букових і буково-ялицевих прикарпатських лісів об'єднує три райони: *буково-ялицевих верхньодністровських лісів, ялицево-букових передгірських лісів* з підрайонами Передгорганським і Покутсько-Буковинським і *буково-дубових лісів та остепненої лучної рослинності Прут-Серетського межиріччя*. Він охоплює широку смугу північно-східного передгір'я в межах висот від 300—350 до 600—700 м над р. м. і займає майже половину території округу. Клімат тут помірно теплий, сума активних температур — 1800—2400°C, тривалість періоду активної вегетації — 150—170 днів, сума опадів — 700—1000 мм. Частими компонентами букових і ялицевих лісів є дуби звичайний і скельний, граб, клен гостролистий, явір, ясен звичайний. Невеликими острівцями трапляються літогенні смеречняки, але в складі корінних лісостанів смереки нема. У підліску всюди поширена ліщина, бузини чорна і червона, жимолость чорна, в трав'яному покриві домінують зубниця залозиста, маренка запашна, зеленчук жовтий, живокіст серцевидний, переліска багаторічна, анемона дібровна, квасениця звичайна, безщитник жіночий, щитник чоловічий та ін. У сучасному покриві великі площі займають культури смереки (Передгорганський підрайон), сосни звичайної (Верхньодністровський район), грабняки, бучняки, ліщинники, післялісові луки, рільні землі.

Район буково-ялицевих верхньодністровських лісів вирізняється найкраще збереженими в Українських Карпатах, високопродуктивними буковими яличинами і чистими, створеними на післялісових сільськогосподарських землях, яличниками. Бучини займають вершини горбів і сухіші південні схили.

У районі ялицево-букових передгірських лісів ялиці значно менше. Подекуди — на околицях Болехова, в долині р. Лючки (притока Пруту) її зовсім нема, і разом з нею з лісостанів випадають чорниця, ожика лісова, листяні мохи, зменшується покриття квасениці. Панування ялиці зберігається лише в двох невеликих масивах: на околицях Вигоди і Майдану (західніше Коломиї). Її участь у лісостанах зростає в Покутсько-Буковинському підрайоні внаслідок трохи м'якшого й вологішого клімату. Вона стає едифікатором значно поширених тут букових і буково-дубових яличин.

Район дубово-букових лісів та остепненої лучної рослинності Прут-Серетського межиріччя перебуває під значним впливом східноєвропейських континентальних повітряних мас, що спричинилося до змен-

шення в їх складі ялиці білої. Вона збереглася переважно в присередській частині району. Головним лісоутворювальним видом є бук, субедифікаторами й асектаторами — дуб звичайний, граб, липа серцелиста, клен гостролистий, явір, черешня.

Підокруг букових закарпатських лісів об'єднує три райони: *ялицево-букових верхньоужоцьких лісів, грабово-букових і букових дубриницько-свалявських лісів та букових лісів південних мегасхилів* Полонинського хребта, в яких неподільно панує бук. Лише в західній, захищеній від теплих південно-західних вітрів, частині підокругу в ранзі субедифікатора появляється ялиця, а в широких теплих долинах Ужа і Латориці — граб. Смерека в складі лісостанів відсутня, лише у Верхньоужоцькому і Дубриницько-Свалявському районах натрапляємо на кілька літогенних її островів. У підліску всюди домінує ліщина. Більша частина підокругу лежить у помірно теплій термічній зоні зі сумою активних температур 2200—2800°C, періодом активної вегетації 155—165 днів і річною кількістю опадів від 800 до 1300 мм.

У першому з трьох районів підокругу ялиця поширена лише в глибоких річкових долинах і міжгірських улоговинах, на прилеглі схили піднімається в ролі компонента букових лісів, а добре перевітрювані та нагріті схили вкриті чистими бучинами. У другому районі ялиця цілком відсутня. Потужним субедифікатором букових лісів у долинах рік і на нижніх частинах схилів є граб. У цих обох районах, відносно густо заселених і з добре розвинутою дорожньою мережею, на букових лісосіках масово створювали монокультури смереки. Третій район найбільший. Тут чисті, високопродуктивні букові ліси широкою смугою від Латориці до Чорної Тиси вкривають південні схили Боржави, Красної і Свидівця. Похідні угруповання представлені майже виключно культурними смереками, рідше сіровільшняками.

Характерною рисою **підокругу темнохвойно-букових привододільних лісів** є присутність у букових лісостанах ялиці й смереки, погіршення кліматичних умов (збільшення опадів і вологости повітря, зниження температури) і ґрунтово-гідрологічних умов. Сума активних температур — 1600—2200°C, тривалість вегетаційного періоду — 140—150 днів, сума опадів — 1000—1300 мм. Він вузькою смугою охоплює периферійну частину Горган, Чорногори, Свидовецьких та Мармароських гір і складається з чотирьох геоботанічних районів.

Перший з них — *район смереково-ялицево-букових бескидських лісів* вирізняється багатими, менш щербенистими ґрунтами і високою продуктивністю корінних деревостанів. У ньому найглибше антропогенно трансформований лісовий покрив, значні площі займають недовговічні смерекові культури, низькопродуктивні зарості сірої вільхи, низькоякісні післялісові луки. У другому — *районі смереково-ялицево-букових і ялицево-смереково-букових пригорганських лісів* лісова рослинність менше змінена людиною, краще відновлюється ялиця та її більше в складі лісостанів. На дуже кам'янистих схилах, а також на горганських болотах збереглися реліктові угруповання сосни звичайної. Два наступні райони — *Покутсько-буковинський і Закарпатський* (з Міжгірським і Рахівським підрайонами) *смереково-ялицево-букових і ялицево-смереково-букових лісів* — мають тепліший, м'якший і вологіший клімат, гладший рельєф,

багатші ґрунти, що сприяє перевазі в лісах ялиці над ялиною і формуванню високопродуктивних лісостанів зі запасами стовбурової деревини до 1000—1100 куб. м на 1 га. Лише у східній частині Міжгірського підрайону та улоговинах між Пісконею, Буштулом, Свидівцем і Красною, слабо захищених від сухуватих південно-західних вітрів, покриття ялиці зменшується і переважають смереково-букові ліси.

У цьому підокрузі, зі збільшенням у складі лісів темнохвойних деревних порід, зменшується покриття неморальних видів, у наземному покриві поширюються бореальні види — ожика лісова, безщитник альпійський, щитник австрійський, підбілик альпійський, чорниця, а на дуже щербенистих вологих ґрунтах — листяні мохи. У слабо розвиненому підліску ростуть таволга в'язолиста, жимолость чорна й бузина червона.

Округ смерекових гірськокарпатських лісів займає найвищий лісовий пояс Українських Карпат — на верхніх частинах схилів Горган, Чорногори, Чивчинських, Мармароських і Гринявських гір. Панують смерекові ліси — чисті у верхній частині округу і з домішкою бука та ялиці — у нижній. Уздовж верхньої межі лісу поширені похідні післялісові чорничники, біловусники, червонокостричники і щавельники. Клімат — прохолодний і помірно холодний (сума активних температур — від 1000 до 1600°C, тривалість вегетаційного періоду — 136 днів, кількість опадів — до 1500 мм), ґрунти кислі, щербеністі, у приполонинській смугі — середньо- і малопотужні буроземи.

Характерною фітоценотичною ознакою є відсутність ліщини, бузини чорної, зменшення покриття, а в смугі чистих смеречин зникнення підлісника європейського, маренки запашної, зубниці залозистої, герані Роберта, розхідника волосистого, шавлії клейкої. У трав'яному покриві домінують квасениця, ожика лісова, чорниця, брусниця, куничник очеретяний, у моховому — гілокомій блискучий, плевроцій Шребера, рунянка звичайна, дикран віниковидний, сфагн Гіргензона. Подекуди (Горгани, ур. Гаджина) компонентом деревного ярусу виступають кедрова сосна європейська і модрина польська, спорадично в цілому окрузі — явір.

Округ об'єднує два райони — *смерекових горганських лісів* з підрайонами ялицево-буково-смерекових і смерекових вододільно-горганських лісів і *смерекових чорногірсько-мармароських лісів* з підрайонами буково-ялицево-смерекових верхньотиських лісів, ялицево-буково-смерекових ворохтянсько-путильських лісів і чистих смерекових чивчинсько-мармароських лісів. Горганський район вирізняється стрімкими схилами, великою кам'янистістю ґрунтів, переважанням оліготрофних і мезотрофних типів смерекових лісів, приуроченістю до вододільно-горганського підрайону кедрово-смерекових і кедрових (з кедрової сосни європейської) лісостанів. У Чорногірсько-Мармароському підрайоні типи лісорослинних умов — багатші, схили менш стрімкі, ґрунти глибші, менш кам'яністі, ліси продуктивніші. Найбільшою продуктивністю вони характеризуються у Верхньотиському і Ворохтянсько-Путильському підрайонах, де постійним компонентом першого ярусу є ялиця біла, а під наметом хвойних другий ярус утворює бук. У підрайонах чистих смерекових чивчинсько-мармароських лісів бук та ялиця відсутні, смерека утворює стійкі, середньопродуктивні, монодомінантні угруповання.

Округ субальпійських та альпійських сланких чагарників і полонин з домінуванням життєвих форм чагарників, чагарничків, трав, мохів і лишайників. Клімат суворий, сума активних температур — 600—1000°C, тривалість вегетаційного періоду — 50—60 днів. Ґрунти малопотужні, скелясті й щебенисті опідзолено-буроземні, лучно-буроземні, рідше торф'яністі. Едифікаторами чагарникових і чагарничкових угруповань є сосна гірська, душекія зелена, яловець сибірський, чорниця, лохина, рододендрон східнокарпатський, наскельниця лежача та ін., трав'яних — біловус стиснутий, костриця червона, щучник дернистий, костриця лежача, ситник трироздільний, осока зігнута. В окрузі — велика кількість східнокарпатських ендемів та унікальних рослинних угруповань [11, 13].

Округ об'єднує чотири райони: *низькогірних полонин, щільнодернинних лук, ялівцевих і душекєєвих заростей із фрагментами альпійської рослинності середньогірського Полонинського хребта, мохово-лишайникових пустищ, кам'яних розсипищ і гірськососнин Горган та сланких гірськососнин у поєднанні з душекєєвниками, рододендронниками, субальпійськими та альпійськими луками Чорногірсько-Мармароського високогір'я з підрайонами Чорногірсько-Гриняєвським і Чивчинсько-Мармароським.*

У запропонованому геоботанічному районуванні найповніше врахований комплекс взаємопов'язаних природних чинників — геологічних, геоморфологічних, кліматичних, ґрунтових, біоісторичних та антропогенних і їх вплив на формування рослинного покриву, тому воно найоб'єктивніше відображає природні закономірності просторової диференціації цього покриву і має бути використане для районування та обґрунтування всіх видів природокористування і господарської діяльності досліджуваної території. Геоботанічне районування і карта сучасного рослинного покриву є базовими для різноманітних прикладних районувань: лісогосподарського, сільськогосподарського, луківничого, садівничого, бджолярського, лікувально-оздоровчого, рекреаційного та інших. Попри те, геоботанічне районування відображає природні умови (первинний стан, екологічний потенціал) одиниць районування, а карта теперішнього рослинного покриву — характер і глибину його антропогенної трансформованості та розкриває можливі напрями його ренатуралізації і раціоналізації способів його використання. Саме так було опрацьоване лісогосподарське районування Українських Карпат (Голубець, 1966), [5]. Матеріали цих районувань були використані для районування Івано-Франківської області за ознаками вітровалонебезпечності [8], для планування та вжиття різних народногосподарських заходів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андріанов М. С. Клімат // Природа Українських Карпат. Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1968. С. 87—101.
2. Генсірук С. А. Гірськокарпатський округ // Українська енциклопедія лісівництва. Львів, 1999. С. 169, 267.
3. Геоботанічне районування Української РСР. К.: Наук. думка, 1977. 304 с.

4. Геренчук К. І. Ландшафти // Природа Українських Карпат. Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1968. С. 208—238.
5. Голубець М. А. Ельники Українських Карпат. К.: Наук. думка, 1978. 264 с.
6. Голубець М. А., Малиновський К. А. Принципи и класифікація рослинності Українських Карпат // Бот. журн., 1967. 52, № 2. С. 189—201.
7. Горшенин Н. М., Шевченко С. В. Лесорослинні райони західних областей УРСР // Научн. зап. Львов. с.-х. ин-та, 1954. Т. 4. С. 147—156.
8. Калущкий І. Ф. Вітровали на північно-східному макросхилі Українських Карпат: Автореф. дисс. ... докт. біол. наук. Львів, 1998. 39 с.
9. Козій Г. В. Флора і рослинність західних областей України // Праці бот. саду. Львів, 1963. Вип. 1. С. 7—20.
10. Котов М. І., Чопик В. І. Основные черты флоры и растительности Украинских Карпат // Флора и фауна Карпат. М., 1960. С. 3—33.
11. Малиновський К. А. Рослинність високогір'я Українських Карпат. К.: Наук. думка, 1980. 280 с.
12. Молотков П. І. Буковые леса и хозяйство в них. М.: Лесная пром-сть, 1966. 244 с.
13. Раритетні фітоценози західних регіонів України. Львів: Поллі, 1998. 190 с.
14. Харкевич С. С., Чопик В. І. Рослинні багатства Українських Карпат, їх використання та охорона. К.: Вид-во АН УРСР, 1960. 67 с.
15. Цись П. М. Геоморфологія і неотектоніка // Природа Українських Карпат. Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1968. С. 50—77.

SUMMARY

Mykhailo HOLUBETS

GEOBOTANICAL DIVISION OF THE UKRAINIAN CARPATHIANS — A BASIS OF RATIONAL NATURAL USE

The geobotanical division of the Ukrainian Carpathians is carried out on the basis of a map of restored vegetative cover and attention for all vegetation types. Geobotanical districts of oak-beechen and oak (with rocky oak) Subcarpathian and Transcarpathian forests, beech forests, fir montane Carpathian forests with subalpine and Alpine shrubs and meadows are allocated. The geobotanical characteristic of allocated subdistricts and areas is given.